

Ekonomovia odporúčajú zapracovať opatrenia zvyšujúce hodnotu za peniaze do štátneho rozpočtu

Pri tvorbe rozpočtu verejnej správy by sa nemalo zabudnúť na kritické zistenia i dobré návrhy Útvary hodnoty za peniaze (ÚHP) Ministerstva financií SR. Členovia Klubu ekonomických analytikov (KEA) vyjadrujú odporúčanie¹, aby sa možnosti efektívnejšieho vynakladania verejných zdrojov nielen pomenovali, ale reálne využívali. Aj v rezortoch, kde sa politici doteraz bránia zmene zlých stereotypov.

Ekonomovia združení v KEA oceňujú, že štát začal robiť analýzy hodnoty za peniaze. Je potešiteľné, že niektoré rezorty (napr. zdravotníctva či životného prostredia) majú konštruktívny prístup pri príprave takýchto analýz a vznikli tam funkčné analytické jednotky s ktorými vedenie rezortu aj aktívne spolupracuje. Na druhej strane sú vládne rezorty, ktoré pri prípravách analýz plne nespolupracujú a kde sú doterajšie výsledky ďaleko od svojho potenciálu. KEA preto zároveň vyjadruje poľutovanie nad slabšou ochotou niektorých rezortov (napr. dopravy), kde sú doterajšie výsledky spolupráce ďaleko od potenciálu. Potreba analyzovať a snažiť sa priniesť čo najvyššiu hodnotu za vynakladané zdroje je naliehavá a spoločná práca by bola obohacujúca a prínosná pre obe strany.

Členovia KEA vyjadrujú želanie, aby napĺňanie opatrení zohrávalo dôležitú úlohu pri tvorbe štátneho rozpočtu na krátkodobom aj strednodobom horizonte. Ak niektoré z odporúčaní nie je možné okamžite premietnuť do praxe, treba, aby jednotlivé vládne rezorty pracovali na návrhu ich implementácie v ďalších rokoch.

Zároveň ekonomovia upozorňujú, že na dobré a obhájiteľné rozhodnutia treba aj kvalitné dáta, ktoré mnohokrát chýbajú. Preto KEA povzbudzuje vládu k opatreniam, ktoré podporia zvýšenie kvality dostupných dát. Keďže v rámci rezortov to často nie je vnímané ako priorita, je vhodné výdavky na rozšírenie a skvalitnenie meraní v štátnom rozpočte účelovo viazať, bez možnosti minúť na iné potreby.

Bežní občania, médiá a zrejme ani mnohí politici si pravdepodobne nenájdu čas preštudovať početné zistenia z analýz ÚHP i navrhované opatrenia. KEA preto chce dať do pozornosti aspoň výber z tých, ktoré si zaslúžia mimoriadnu pozornosť a na ktorých implementáciu sa treba opakovane pýtať. Zo správ k doteraz šiestim analyzovaným rezortom predstaviteľa KEA vybrali a špecifikovali najprv 4 až 7 opatrení za každých rezort (spolu 33). Ich užitočnosť pre slovenskú ekonomiku následne hodnotili jednotliví členovia KEA.

Najväčšiu mieru súhlasu malo obmedzenie podpory uhoľného baníctva, čo by okrem úspor (nie v rozpočte, ale v cenách elektriny) pomohlo aj zlepšiť životné prostredie. Na druhom aj šiestom mieste sa umiestnili opatrenia v školstve – na zlepšenie merania, dostupnosti a prepájania dát o výsledkoch a tiež na zvýšenie atraktivity učiteľského prostredia. Z celkom 33 vybraných opatrení zo šiestich rezortov sa do najvýznamnejšej desiatky dostali až štyri návrhy opatrení v sektore dopravy.

Medzi vysoko hodnotenými sa za viaceré rezorty opakovali opatrenia (až štyri v rámci top 10), ktoré by zvýšili dostupnosť dát a umožnili štátu rozhodovať sa na základe kvalitnejších podkladov. Respondenti by privítali tiež transparentný zásobník a kritériá prioritizácie projektov v oblasti informačných technológií aj v doprave. Prioritizácia by sa mala robiť na základe transparentných pravidiel vrátane analýz nákladov a výnosov a mala by byť prístupná pre verejnosť. V oblasti dopravy by sa malo vyčleniť viac peňazí na opravy podvyživených ciest 1. triedy.

¹ Klub ekonomických analytikov (KEA) je občianskym združením, má 40 členov a pozostáva z ekonomických analytikov z rôznych inštitúcií, ako sú komerčné banky, mimovládne výskumné inštitúcie, Slovenska akadémia vied, ministerstvá, konzultačné firmy a univerzity. Na prieskume sa zúčastnilo 22 členov.

Top 10 najlepšie hodnotených opatrení v rámci ankety KEA (z 33 hodnotených opatrení):

1. Obmedziť podporu uhoľného baníctva.
2. Zlepšiť dostupnosť dát v školstve (zabezpečiť prepojenie administratívnych databáz o absolventoch stredných a vysokých škôl, dáta a prieskumy o žiakoch a absolventoch, definovanie a meranie indikátorov kvality učiteľov a škôl, zvýšiť relevantnosť a objektivnosť externých testovaní a prostredníctvom testovaní na vzorkách hodnotiť vzdelávací systém...).
3. Posilniť zber a využívanie dát o doprave a jej smerovaní v záujme lepších a primeranejších dopravných riešení (napr. dostupnosť a využívanie dát z mýtného systému o smerovaní nákladnej dopravy, kontinuálne elektronické sčítania dopravy v trase budúcich diaľničných ťahov...) a dáta zverejňovať. Viazat' časť zdrojov pre NDS na tento účel.
4. Všetky budúce dopravné investičné projekty s nákladmi vyššími ako 40 mil. eur podrobiť analýze nákladov a prínosov aj zo strany MF SR (vždy pred začatím obstarávania najbližších ďalších stupňov projektovej prípravy, aby sa zaistilo včasné posúdenie primeranosti i možných optimalizácií každého veľkého projektu).
5. Zlepšiť dátovú základňu v zdravotníctve (zverejnenie dát Národného centra zdravotníckych informácií v štandardizovanej forme, úprava vykazovania dát pre medzinárodné inštitúcie).
6. Zvýšiť atraktivitu učiteľského prostredia (vyššie platy pre mladých učiteľov, naviazanie odmeňovania na indikátory kvality, vyšší podiel odmien a osobného príplatku na celkovom plate učiteľov, úprava atestačného konania s cieľom zlepšiť väzbu medzi odmeňovaním a kvalitou učiteľov...).
7. Výrazne zvýšiť zdroje štátneho rozpočtu na opravy a údržbu ciest I. triedy. Už pri tvorbe rozpočtu presunúť na údržbu časť zo sumy na nové diaľnice.
8. Vytvoriť a zverejniť transparentný zásobník projektov v oblasti informačných technológií a ich prioritizáciu.
9. Vytvoriť transparentný zásobník projektov v doprave a kritériá prioritizácie veľkých investícií (diaľnice, obchvaty miest, železnice ...).
10. Zlepšiť dostupnosť dát v oblasti životného prostredia (viac monitorovacích staníc, zavedenie cost-benefit analýz, elektronizácia dát...).

Uvedených desať opatrení hodnotilo 22 členov KEA v škále 1 – veľmi škodlivé až 7 – veľmi užitočné priemernými známami od 6,7 do 6,3. To vyjadruje mimoriadne širokú zhodu o ich veľkej užitočnosti. Širší výber 33 opatrení z doterajších analýz ÚHP aj s výsledkami hlasovania nájdete na internetovej stránke KEA.

Viac informácií poskytnú:

Juraj Valachy, predseda Klubu ekonomických analytikov
klub.ekonomickych.analytikov@gmail.com, juraj_valachy@tatrabanka.sk
www.ineko.sk/kea

Ján Kovalčík, kovalcik@ineko.sk
Michal Mušák, musak.michal@slsp.sk
členovia riadiaceho výboru KEA

Vydané v Bratislave 27. septembra 2017

Respondenti ankety o opatreniach:

Juraj Barta, Martin Barto, Marianna Červená, Radovan Ďurana, Boris Fojtík, Peter Goliaš, Juraj Karpiš, Miroslav Kňazko, Ľubomír Koršňák, Ján Kovalčík, Michal Lehuta, Katarína Muchová, Michal Mušák, Lucia Mýtka Kureková, Peter Pažitný, Viliam Páleník, Viliam Pätoprstý, Robert Prega, Martin Šuster, Juraj Valachy, Mária Valachyová, 1 respondent chcel ostať v anonymite